

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
YVES BOT
esitatud 25. novembril 2015¹

Kohtuasi C-441/14

**Dansk Industri (DI), kes tegutseb Ajos A/S-i nimel,
versus
Karsten Eigil Rasmusseni pärijad**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Højesteret (kõrgeim kohus, Taani))

Eelotsusetaotlus — Sotsiaalpoliitika — Direktiiv 2000/78/EÜ — Vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõte — Õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõte — Kohtuvaidlus eraõiguslike isikute vahel — Siseriikliku kohtu roll — Kooskõlalise tõlgendamise kohustus — Contra legem tõlgendamine

1. Käesolev eelotsusetaotlus puudutab vanuse alusel diskrimineerimise keelu, õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte tõlgendamist.

2. Taotlus on esitatud pärast seda, kui Euroopa Kohus tõi oma otsuses Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), et nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel², artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille alusel ei saa töötaja, kellel on õigus saada oma tööandja poolt makstavat vanaduspensioni pensioniskeemi alusel, millega ta on liitunud enne 50-aastaseks saamist, ainuüksi eelnimetatud põhjusel töölepingu ülesütleamise erihüvitist, mis on mõeldud ettevõttes üle 12-aastast tööstaaži omavate töötajate uue töö leidmise soodustamiseks.

3. Kõnealuse kohtuotsuse aluseks olnud vaidlus leidis aset töötaja ja avalik-õigusliku tööandja vahel. Käesolevas kohtuasjas toimub aga töölepingu ülesütleamise hüvitise maksmise vaidlus kahe eraõigusliku isiku vahel, mistõttu on Euroopa Kohtusse uuesti jõudnud probleemid, kuidas siseriiklik kohus kohaldab eraõiguslike isikute vahelises vaidluses liidu õigust.

4. Käesolevas kohtuasjas toimub vaidlus Dansk Industri (DI), kes tegutseb Ajos A/S-i nimel³, ning K.E. Rasmusseni pärijate vahel seoses Ajosi keeldumisega maksta K.E. Rasmussenile töölepingu ülesütleamise hüvitist.

5. Käesolevas ettepanekus toon ma välja kaalutlused, miks siinses kohtuasjas peab eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes eraõiguslike isikute vahel lahendab direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse kuuluvat vaidlust, oma siseriiklike õigusnormide kohaldamisel neid tõlgendama nii, et neid on võimalik kohaldada kooskõlas direktiivi sõnastuse ja eesmärgiga. Ma selgitan samuti, miks ma olen arvamusel, et

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — EÜT L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79.

3 — Edaspidi „Ajos”.

direktiiviga 2000/78 vastuolus olev väljakujunenud siseriiklik kohtupraktika ei takista eelotsusetaotluse esitanud kohtul täita nimetatud kooskõlalise tõlgendamise kohustust. Lisaks märgin, et põhikohtuasjas kõne all olevatel asjaoludel ei ole sellise kohustuse täitmine vastuolus ei õiguskindluse ega õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega.

I. Õiguslik raamistik

A. Direktiiv 2000/78

6. Direktiivi 2000/78 artikli 1 kohaselt on direktiivi eesmärk „kehtestada üldine raamistik, et võidelda usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine”.

7. Direktiivi artiklis 2 on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte”, et ei esine otsesest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi artiklis 1 nimetatud põhjusel.

2. Lõike 1 kohaldamisel:

- a) peetakse otseseks diskrimineerimiseks seda, kui ükskõik millisel artiklis 1 nimetatud põhjusel koheldakse ühte inimest halvemini, kui on koheldud, koheldakse või võidakse kohelda teist inimest samalaadses olukorras;

[...]”.

8. Direktiivi artikkel 6 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Olenemata artikli 2 lõikest 2 võivad liikmesriigid ette näha, et erinevat kohtlemist vanuse alusel ei peeta diskrimineerimiseks, kui sellel on siseriikliku õigusega objektiivselt ja mõistlikult põhjendatud, tööhõivepoliitikat, tööturgu ja kutseõpet hõlmav õigustatud eesmärk ning kui selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud. Selline erinev kohtlemine võib muu hulgas seisneda järgmises:

- a) tööle ja kutseõppele pääsemise, töö saamise ja kutsealale pääsemise ning töölt vabastamise ja palga eritingimuste kehtestamine noortele, vanematele töötajatele ja hooldamiskohustusi täitvatele isikutele, et edendada nende kutsealast integreerimist või tagada nende kaitse;
- b) vanuse, töökogemuse või teenistusala vanemusega seotud tööle pääsemise või teatavate töösoodustuste miinimumtingimuste kehtestamine;

[...]”

B. Taani õigus

9. Tööandjate ja töötajate vahelisi õigussuhteid reguleeriva seaduse (lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer (funktionærloven), edaspidi „töötajate seadus”) §-s 2a on töölepingu ülesütlemise erihüvitise kohta sätestatud järgmist:

„1. Töölepingu ülesütlemisel töötajaga, kes on samas ettevõttes katkematult töötanud 12, 15 või 18 aastat, maksab tööandja töölepingu lõppemisel vastavalt ühe, kahe või kolme kuu töötasu suuruse summa.

2. Lõiget 1 ei kohaldata, kui töötaja saab töölepingu lõppemisel riiklikku vanaduspensionini.^[4]

3. Töölepingu ülesütlemise hüvitist ei maksta, kui töötaja saab töölepingu lõppemisel tööandja makstavat vanaduspensionini ja töötaja on vastava pensioniskeemiga liitunud enne 50-aastaseks saamist.

[...]”

10. Højesteret (kõrgeim kohus) täpsustab, et Taani Kuningriik võttis direktiivi 2000/78 üle 22. detsembri 2004. aasta seadusega nr 1417, millega muudetakse seadust diskrimineerimiskeelu kohta tööturul (lov nr. 1417 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.).⁵

11. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib lisaks, et alates 1971. aastal töötajate seadusesse § 2a sisseviimisest on kohus korduvalt tõlgendanud selle paragrahvi lõiget 3, iseäranis pärast diskrimineerimiskeelu seaduse muudatust 2004. aastal. 17. jaanuaril 2014 tehtud kohtuotsuses⁶, milles ta võttis seisukoha Euroopa Kohtu otsuse Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) tagajärgede suhtes avalik-õigusliku tööandja poolt töötajate seaduse § 2a lõike 3 kohaldamise kohta, märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus kõnealust sätet puudutava kohtupraktika ja selle kohtuotsuse tagajärgede kohta järgmist:

„Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale (ja viimati *UfR*-is 2008.1892 avaldatud kõrgeima kohtu otsuses) on töötajate seaduse § 2a lõiget 3 tõlgendatud nii, et töötajal ei ole õigust saada töölepingu ülesütlemise hüvitist, kui tal on õigus saada [...] vanaduspensionini, ja seda olenemata sellest, et töötaja on otsustanud oma pensioniõigusi ajutiselt mitte kasutada, et jätkata kutsealast tegevust. Seda õigusnormi ei ole pärast kohtuotsuse Ingeniørforeningen i Danmark [(C-499/08, EU:C:2010:600)] tegemist muudetud, kuid selle kohtuotsuse tagajärjel ei saa avaliku sektori tööandja seda normi kohaldada juhul, kui töötaja kinnitab, et ta kavatses oma õigust vanaduspensionile ajutiselt mitte kasutada, et jätkata kutsealast tegevust.”

II. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

12. K. E. Rasmusseni tööleping öeldi üles ja ta lõpetas töötamise Ajose juures 2009. aasta juunikuul lõpus. Kuna ta oli selles ettevõttes töötanud alates 1. juunist 1984, oli tal töötajate seaduse § 2a lõike 1 kohaselt põhimõtteliselt õigus töölepingu ülesütlemise hüvitisele kolme kuu töötasu ulatuses. Sellegipoolest, kuna ta oli töölt lahkumise ajaks saanud 60-aastaseks ja tal oli õigus tööandja makstavale vanaduspensionile vastavalt pensioniskeemile, millega ta oli liitunud enne 50-aastaseks saamist, ei võimaldanud selle seaduse § 2a lõige 3, nii nagu seda on väljakujunenud siseriiklikus kohtupraktikas tõlgendatud, niisugust hüvitist nõuda, kuigi ta jäi pärast töölt lahkumist tööturule.

4 — Euroopa Kohtu poolt direktiivile 2000/78 seoses töötajate seaduse § 2a lõikega 2 antud tõlgenduse osas vt kohtuotsus Ingeniørforeningen i Danmark (C-515/13, EU:C:2015:115).

5 — Edaspidi „diskrimineerimiskeelu seadus”.

6 — Kohtuasi 96/2013 jt (*UfR* 2014.1119).

13. Märtsis 2012 esitas Dansk Formands Forening K.E. Rasmusseni nimel Ajose vastu nõude töölepingu ülesõtmise hüvitise saamiseks kolme kuu töötasu ulatuses vastavalt töötajate seaduse § 2a lõikele 1. Sealjuures tugines ühing kohtuotsusele Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600).

14. Sø- og Handelsretten (merendus- ja kaubandusasju lahendav kohus) rahuldab 14. jaanuaril 2014 nõude, mille olid esitanud vahepeelsel ajal surnud K.E. Rasmusseni pärijad ning milles paluti välja maksta kõnealune töölepingu ülesõtmise hüvitis. Kohus otsustas, et kohtuotsusest Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) tuleneb, et töötajate seaduse § 2a lõige 3 on vastuolus direktiiviga 2000/78, ning tuvastas, et kõnealuse sätte varasem siseriiklik tõlgendus on vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega, mis keelab vanuse alusel diskrimineerimise.

15. Ajos vaidlustas selle otsuse Højesteret'is (kõrgeim kohus). Apellatsioonkaebuse põhjendamiseks väidab ta, et töötajate seaduse § 2a lõike 3 tõlgendus, mis on kooskõlas kohtuotsusega Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), on *contra legem*. Ta kinnitab samuti, et nii selge ja üheti mõistetava normi nagu selle seaduse § 2a lõige 3 kohaldamisest ei saa keelduda liidu õiguse üldpõhimõtteks oleva vanuse alusel diskrimineerimise keelu alusel, kuna siis on oht rikkuda õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet.

16. K. E. Rasmusseni pärijad esitavad uuesti nõude kohustada tasuma töölepingu ülesõtmise hüvitis töötajate seaduse § 2a lõike 1 alusel ning mõista välja hüvitis diskrimineerimiskeelu seaduse § 7 alusel.

17. Eelotsusetaotluses tuletab Højesteret (kõrgeim kohus) meelde, et kohtuotsusest Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33) ilmneb, et eraõiguslike isikute vahelistes suhetes ei ole võimalik tunnustada direktiivi sätete vahetut õigusmõju. Eraõiguslike isikute vahelises vaidluses tuleks võimalik vastuolu siseriikliku õigusnormi ja direktiivi sätte vahel lahendada siseriikliku õigusnormi kooskõlalise tõlgendamise teel. Siiski on kooskõlalise tõlgendamise põhimõttel piirid ning seda ei saa kasutada siseriikliku õiguse *contra legem* tõlgendamise alusena. Käesolevas asjas on aga vastavalt väljakujunenud siseriiklikule kohtupraktikale töötajate seaduse § 2a lõike 3 kooskõlaline tõlgendamine just *contra legem*.

18. Seega tuleb analüüsida, kas niisugusele liidu õiguse üldpõhimõttele nagu vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõte võib tugineda eraõigusliku tööandja vastu, et viimane maksaks töölepingu ülesõtmise hüvitist, nagu see on ette nähtud Taani õiguses, isegi kui see tööandja on vastavalt siseriiklikule õigusele sellisest kohustusest vabastatud. Seetõttu tekib käesolevas asjas ka küsimus, mil määral saab liidu õiguse kirjutamata põhimõte takistada eraõiguslikku isikut tuginemast siseriiklikule õigusnormile.

19. Vastava analüüsi tegemiseks on tarvis teada, kas vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttel on selles punktis sama sisu ja sama ulatus kui direktiivil 2000/78 või kas direktiivis on vanuse alusel diskrimineerimise eest ette nähtud kaitse, mis on sellest põhimõttest tulenevaga võrreldes laiem.

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib samuti esiteks teada, kas vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet võib, nagu see ilmneb kohtuotsustest Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709) ja Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21), otse kohaldada eraõiguslike isikute vahelistele suhetele, ning teiseks, kuidas tuleb selle põhimõtte kohaldamist kaaluda võrreldes õiguskindluse põhimõttega ning sellega seotud õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega.

21. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub lisaks selgitada, kas niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas on liidu õiguse kohaselt siseriiklikul kohtul võimalik kaaluda ühelt poolt vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet ning teiselt poolt õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet ning jõuda järeldusele, et vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõte peab taanduma õiguskindluse põhimõtte ees, mistõttu vabastatakse tööandja kooskõlas siseriikliku õigusega kohustusest tasuda töölepingu ülesõtmise hüvitist.

22. Sellega seoses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus ka selgitada, kas asjaolu, et töötaja saab vajaduse korral nõuda Taani riigilt hüvitist Taani õigusnormide vastuolu tõttu liidu õigusega, tuleb nende põhimõtete kaalumisel arvesse võtta.

23. Neil asjaoludel otsustas Højesteret (kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas liidu õiguse üldpõhimõttega, mille kohaselt on keelatud diskrimineerida vanuse alusel, on vastuolus sätted, mis sarnaselt Taani õigusnormidega jätavad töötaja ilma õigusest nõuda töölepingu ülesütleamise hüvitist, kui töötajal on õigus saada tööandja rahastatavat vanaduspensionini vastavalt pensioniskeemile, millega töötaja on liitunud enne 50-aastaseks saamist, olenemata sellest, kas töötaja otsustab jääda tööturule või minna pensionile?
2. Kas liidu õigusega on kooskõlas, kui töötaja ja eraõigusliku tööandja vahelises kohtuasjas, mille ese on töölepingu ülesütleamise hüvitise maksmine, milleks tööandja ei ole esimeses küsimuses kirjeldatud Taani seaduse alusel kohustatud, kuigi selline lahendus ei ole kooskõlas liidu õigusest tuleneva ülepõhimõttega, et vanuse alusel diskrimineerimine on keelatud, asub Taani kohus seda põhimõtet ja selle vahetut õigusmõju kaaluma võrreldes õiguskindluse põhimõtte ja sellega seotud õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega ning jõuab kaalumise tulemusel järeldusele, et õiguskindluse põhimõtte kaalub üles vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtte, ja selle tagajärjel ei pea tööandja siseriikliku õiguse kohaselt maksma töölepingu ülesütleamise hüvitist? Küsimus puudutab ka seda, kas tõsiasi, et vajaduse korral võib töötaja taotleda riigilt hüvitist sellel alusel, et Taani õigusnormid ei ole liidu õigusega kooskõlas, mõjutab küsimust, kas niisugune kaalumise võib kõne alla tulla?”

III. Õiguslik analüüs

24. Enne kui analüüsida eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusi, tuleb välja tuua see, mida Euroopa Kohus leidis oma kohtuotsuses Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600).

25. Selles kohtuotsuses pidi Euroopa Kohus kujundama seisukoha, kas direktiivi 2000/78 artiklit 2 ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mille alusel ei saa töötaja, kellel on õigus saada oma tööandja makstavat vanaduspensionini pensioniskeemi alusel, millega ta on liitunud enne 50-aastaseks saamist, ainuüksi eelnimetatud põhjusel töölepingu ülesütleamise erihüvitist, mis on mõeldud ettevõttes üle 12-aastast tööstaaži omavate töötajate uue töö leidmise soodustamiseks.

26. Olgu meenutatud, et töötajate seaduse § 2a lõikes 1 on ette nähtud, et töölepingu ülesütleamise hüvitist on õigus saada töötajal, kes on samas ettevõttes katkematult töötanud 12, 15 või 18 aastat. Erandina on selle seaduse § 2a lõikes 3 sätestatud, et töölepingu ülesütleamise hüvitist ei maksta, kui töötaja saab töölepingu lõppemisel tööandja makstavat vanaduspensionini ja töötaja on vastava pensioniskeemiga liitunud enne 50-aastaseks saamist.

27. Tuleb märkida, et oma ülevaates Taani õigusnormidest tõi Euroopa Kohus välja Vestre Landsreti (lääne piirkonna apellatsioonikohus) tehtud täpsustuse, nimelt et „väljakujunenud siseriikliku kohtupraktika kohaselt ei ole töölepingu ülesütleamise erihüvitise saamise õigust siis, kui töötajal on töölepingu lõppemisel õigus saada vanaduspensionini eraõiguslikust pensioniskeemist, millesse tööandja on teinud sissemakseid, ning see kehtib ka juhul, kui töötaja ei soovi kasutada oma vanaduspensionini saamise õigust”.⁷

7 — Kohtuotsus Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, punkt 9).

28. Euroopa Kohus tõdes, et kõnealused siseriiklikud õigusnormid sisaldavad otse vanuse kriteeriumil põhinevat erinevat kohtlemist direktiivi 2000/78 artikli 1 koostoimes artikli 2 lõike 2 punktiga a tähenduses.⁸ Kohus leidis, et ettevõttes pika tööstaaziga töötajate kaitse ja neile uue töökoha otsimisel abi osutamise eesmärki, mille jaoks on ette nähtud töölepingu ülesütlemise erihüvitis, võib üldjuhul lugeda põhjendatud õigustuseks erinevale kohtlemisele vanuse alusel.⁹

29. Lisaks leidis Euroopa Kohus, et „[s]amas ei näi töölepingu ülesütlemise erihüvitise maksmise piiramine üksnes nende töötajatega, kel ei ole nende töölepingu lõppemisel õigust saada vanaduspensioni, millesse tööandja on oma sissemaksetega panustanud, ebamõistlik, kui võtta arvesse seadusandja taotletud eesmärki anda suuremat kaitset töötajatele, kelle jaoks on uue töö otsimine keeruline nende tööstaazi tõttu ettevõttes”¹⁰. Peale selle märkis Euroopa Kohus, et „[t]öötajate seaduse § 2a lõige 3 annab ühtlasi võimaluse piirata kuritarvitamise võimalusi juhtudel, kui töötaja saab uue töö otsimise toetamiseks ette nähtud hüvitist, kuid tegelikult jääb pensionile”.¹¹ Euroopa Kohus järeldas sellest, et selline säte „ei ole ilmselgelt asjakohatu, et saavutada seadusandja taotletavat tööhõivepoliitika õiguspärasest eesmärki”.¹²

30. Euroopa Kohus kontrollis seejärel, kas kõnealune meede läheb kaugemale sellest, mis on vajalik seadusandja taotletava eesmärgi saavutamiseks. Siinkohal eristas kohus järgnevat.

31. Esiteks, lähtudes töötajate seaduse § 2a lõike 3 sõnastusest, tõdes Euroopa Kohus, et see säte „ei lähe osas, milles see jätab töölepingu ülesütlemise erihüvitise saajate hulgast välja töötajad, kes hakkavad saama töölepingu lõppemisel oma tööandjalt vanaduspensioni, kaugemale sellest, mis on vajalik selle sättega ühitatavate eesmärkide saavutamiseks”.¹³

32. Teiseks võttis Euroopa Kohus arvesse Vestre Landsreti (lääne piirkonna apellatsioonikohus) tehtud täpsustust ulatuse kohta, mis väljakujunenud siseriiklikus kohtupraktikas on antud töötajate seaduse § 2a lõikele 3, sest nimetatud kohtupraktikas asetati isikud, kes hakkavad tegelikult oma tööandjalt vanaduspensioni saama, samasugusesse olukorda nende isikutega, kellel on õigus sellist pensioni saada. Euroopa Kohus leidis selles küsimuses, et „kuna palgatöötajate seaduse § 2a lõige 3 ei võimalda maksta töölepingu ülesütlemise erihüvitist töötajale, kellel küll on õigus saada tööandja poolt makstavat vanaduspensioni, kuid kes soovib siiski sellisest pensionist tööalase karjääri jätkamise tõttu ajutiselt loobuda, siis kahjustab nimetatud säte ülemäära sellises olukorras olevate töötajate õiguspäraseid huve ning läheb seega kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud sättega taotletavate sotsiaalpoliitiliste eesmärkide saavutamiseks”.¹⁴ Seetõttu ei saa sellest sättest tingitud erinev kohtlemine Euroopa Kohtu hinnangul olla põhjendatud direktiivi 2000/78 artikli 6 lõike 1 alusel.¹⁵

33. Oma seisukohtades toob Taani valitsus välja, et kohtuotsus Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) puudutas töötaja ja avalik-õigusliku tööandja vahelist suhet, see tähendab vertikaalset suhet. Taani valitsus järeldab sellest, et Euroopa Kohus ei lahendanud nimetatud kohtuotsuses seega küsimust, kas liidu õigust arvesse võttes võib töötajate seaduse § 2a lõiget 3 vaatamata sellele, et nimetatud sätet ei kohaldata töötaja ja avalik-õigusliku tööandja vahelistes suhetes, jätkuvalt kohaldada töötaja ja eraõigusliku tööandja vahelisele puhtalt horisontaalsele suhtele.

8 — *Ibidem* (punkt 24).

9 — *Ibidem* (punkt 31).

10 — *Ibidem* (punkt 34).

11 — *Idem*.

12 — Kohtuotsus Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600, punkt 35).

13 — *Ibidem* (punkt 40).

14 — *Ibidem* (punkt 47).

15 — *Ibidem* (punkt 48).

34. Ma leian siiski, et üldiselt saab kohtuotsusest Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) järeldada, et töötajate seaduse § 2a lõige 3, nagu seda tõlgendavad siseriiklikud kohtud, on direktiivi 2000/78 artikliga 2 ja artikli 6 lõikega 1 vastuolus. Kuigi õigusvaidlus kohtuasjas, milles tehti kõnealune kohtuotsus, toimus töötaja ja avalik-õigusliku tööandja vahel, ilmneb sellest, et nimetatud siseriiklikku sätet ei saa lihtsalt kohaldada töötaja ja tööandja vahelistele suhetele, olenemata sellest, kas neid suhteid reguleerib avalik õigus või eraõigus. Vastupidine seisukoht viiks selleni, et kõnealune kohtuotsus oleks piiratud vaid ühte liiki õigussuhetega, nimelt avalik-õiguslike õigussuhetega.

35. Nii võimaldas tõlgendus, mille Euroopa Kohus andis direktiivile 2000/78 oma otsuses Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), esile tuua kaalutlused, miks töötajate seaduse § 2a lõiget 3, nagu seda tõlgendavad siseriiklikud kohtud, tuleb pidada direktiiviga 2000/78 vastuolus olevaks. Need kaalutlused jäävad püsima kõnealuse õigussuhte laadist sõltumata, reguleerigu õigussuhet avalik õigus või eraõigus.

36. Viidatud kohtuotsuses Euroopa Kohtu välja töötatud lahenduse kasutamine eraõiguslike isikute vahelises õigusvaidluses tekitab eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul siiski teatud raskusi, millest on tingitud käesolev eelotsusetaotlus.

37. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ei teki Euroopa Kohtu väljatöötatud lahenduse kasutamisel probleeme, kui tööandja on avalik-õiguslik isik. Sel juhul saab töötajate seaduse § 2a lõike 3 ning direktiivi 2000/78 vahelise vastuolu eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul nimelt ületada asjaoluga, et töötaja võib tugineda nimetatud direktiivile ja lähtuda selle sätetest, kuivõrd need on tingimusteta ja piisavalt täpsed, et konkreetsel juhul välistada töötajate seaduse § 2a lõike 3 kohaldamine.

38. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tuletab meelde, et seevastu eraõiguslike isikute vahelistes suhetes ei ole võimalik tunnustada direktiivi sätete vahetut õigusmõju. Sellises kontekstis märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et võimaliku konflikti siseriikliku õigusnormi ja direktiivi vahel saab lahendada võimaluste piires nii, et kõnealust siseriiklikku õigusnormi tõlgendatakse kooskõlas asjaomase direktiiviga, et vähendada kahe normi vahelist ilmset vastuolu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab sellegipoolest, et vastaval kooskõlalise tõlgendamise põhimõttel on teatud piirid ning et iseäranis ei saa seda võtta aluseks siseriikliku õiguse *contra legem* tõlgendamisel.

39. Kõnealuse kohtu arvates esineb käesolevas asjas aga selline piir, mistõttu tuleb kooskõlas kohtupraktikaga, mis lähtub kohtuotsustest Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709) ja Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21), juhinduda vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttest, et lahendada kahe eraõigusliku isiku vaheline põhikohtuasi. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks toob selle põhimõtte kasutamine kaasa ka probleemi seoses nimetatud põhimõtte kaalumise ja võrreldes õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega.

40. Arutluskäik, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus kasutas oma küsimuste sõnastamisel, vastab minu hinnangul vähemalt osaliselt viimastele arengutele Euroopa Kohtu praktikas, mis puudutab eraõiguslike isikute vahelises kohtuvaidluses vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtte kohaldamist. Nimelt on õiguse üldpõhimõttele tuginemine kohtupraktikaga kooskõlas, arvestades Euroopa Kohtu jätkuvat keeldumist tunnustada direktiivide horisontaalset vahetut õigusmõju. Siinkohal olgu meenutatud, et mis puudutab õigusvaidlust eraõiguslike isikute vahel, siis on Euroopa Kohus pidevalt otsustanud, et direktiiv ise ei saa eraõiguslikule isikule kohustusi luua ning järelikult ei saa direktiivile kui sellise eraõigusliku isiku vastu tugineda.¹⁶

16 — Vt eelkõige kohtuotsus Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt samuti selle kohta kohtuotsus Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

41. Samas tuleneb Euroopa Kohtu praktikast samuti, et direktiividel ei puudu eraõiguslike isikute vahelistes vaidlustes õiguspõhise täielikult. Siseriikliku kohtu kohustus tõlgendada oma siseriiklikku õigust kooskõlas direktiivide sisu ja eesmärkidega teeb võimalikuks direktiivide kaudse mõju avaldamise niisugustes vaidlustes.

42. Mis puudutab siseriikliku kohtu rolli eraõiguslike isikute vahelise vaidluse lahendamisel, milles ilmneb, et käsitletav siseriiklik õigusnorm on vastuolus liidu õigusega, siis on Euroopa Kohus nimelt leidnud, et „isikute liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse tagamine ning liidu õiguse täieulatuslik rakendamine on siseriikliku kohtu ülesanne”.¹⁷ Lisaks, „direktiivist tulenev liikmesriigi kohustus saavutada vastavas direktiivis ette nähtud eesmärgid ning liikmesriigi kohustus võtta kõik vajalikud üld- või erimeetmed, et tagada selle kohustuse täitmine, on siduv kõigile liikmesriigi võimuorganitele, kaasa arvatud kohtutele vastavalt nende pädevusele”.¹⁸

43. Seega „peavad siseriiklikud kohtud siseriikliku õiguse kohaldamisel tõlgendama siseriiklikku õigust võimalikult suures ulatuses asjakohase direktiivi sõnastust ja eesmärki arvestades, et saavutada direktiivis ette nähtud tulemus ning seeläbi täita ELTL artikli 288 kolmanda lõigu nõuded. Selline siseriikliku õiguse kooskõlalise tõlgendamise kohustus on omane EL-i toimimise lepinguga loodud süsteemile, kuna see võimaldab siseriiklikel kohtudel oma pädevuse piires kohtuvaidluste lahendamisel tagada liidu õiguse tõhusa toime”.¹⁹

44. Nimetatud kooskõlalise tõlgendamise kohustus hõlmab kõiki siseriiklikke õigusnorme,²⁰ sealhulgas siseriiklikku kohtupraktikat.²¹

45. Euroopa Kohus on samuti täpsustanud, et „kui liikmesriigi õigus võimaldab selles tunnustatud tõlgendusmeetodeid kasutades konkreetsetel asjaoludel tõlgendada siseriikliku õiguse sätet nii, et konflikti teise õigusnormiga saab välistada või selle sätte kohaldamise ulatust vähendada, rakendades seda üksnes ulatuses, milles see on eelnimetatud normiga kooskõlas, on liikmesriigi kohus kohustatud neid meetodeid kasutama, et saavutada asjassepuutuva direktiiviga taotletav eesmärk”.²²

46. Kooskõlalise tõlgendamise kohustus nõuab seega, et „siseriiklik kohus teeks kõik, mis on tema pädevuses, arvestades siseriiklikku õigust tervikuna ning kasutades siseriiklikus õiguses tunnustatud tõlgendusmeetodeid, et tagada asjassepuutuva direktiivi täieulatuslik rakendamine ja saavutada direktiivi eesmärgiga kooskõlas olev tulemus”.²³

47. Seega vaid juhul, kui siseriiklikul kohtul osutub võimatuks tõlgendada siseriiklikku õigust kooskõlas direktiiviga 2000/78, muutub vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtte alusnormiks, mis võimaldab lahendada eraõiguslike isikute vahelisi vaidlusi, neutraliseerides liidu õigusega vastuolus oleva siseriikliku õigusnormi kohaldamise. Kõnealuse põhimõttega leevendatakse seega direktiivi 2000/78 horisontaalse vahetu õiguspõhise puudumist ning siseriiklike kohtute võimatust tõlgendada oma siseriiklikku õigust kooskõlas nimetatud direktiiviga. Lisaks olgu märgitud, et oma viimase aja praktikas on Euroopa Kohus selgelt esile tõstnud eelisseisundit, mille ta kavatseb anda kooskõlalise tõlgendamise kohustusele.²⁴

17 — Vt eelkõige kohtuotsus Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

18 — *Ibidem* (punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).

19 — Vt eelkõige kohtuotsus Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 — Vt eelkõige kohtuotsus Association de médiation sociale (C-176/12, EU:C:2014:2, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 — Kohtuotsus Centroteel (C-456/98, EU:C:2000:402, punkt 17).

22 — Vt eelkõige kohtuotsus Mono Car Styling (C-12/08, EU:C:2009:466, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

23 — Vt eelkõige kohtuotsus Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

24 — *Ibidem* (punkt 23, kus Euroopa Kohus kõigepealt märkis, et „küsimus, kas siseriiklik õigusnorm tuleb vastuolu korral liidu õigusega kohaldamata jätta, kerkib vaid juhul, kui seda õigusnormi ei ole kuidagi võimalik tõlgendada liidu õigusega kooskõlas”). Vt selle kohta Simon, D., „La panacée de l'interprétation conforme: injection homéopathique ou thérapie palliative?”, *De Rome à Lisbonne: les juridictions de l'Union européenne à la croisée des chemins – Mélanges en l'honneur de Paolo Mengozzi*, Bruylant, Brüssel, lk 279. Autori hinnangul „omistab Euroopa Kohus üha selgemalt kooskõlalise tõlgendamise meetodile teatavat laadi tehnilise prioriteetsuse muude ülilmuslike mõjude ees” (lk 298).

48. Enne kui siseriiklik kohus kasutab vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtet viimase lahendusena vastuolu kõrvaldamiseks liidu ja siseriikliku õiguse vahel, peab siseriiklik kohus seega nõuetekohaselt kontrollima, et tema siseriiklikku õigust ei saa tõlgendada kooskõlas direktiiviga 2000/78.

49. Sellega seoses on Euroopa Kohus täpsustanud, et siseriikliku õiguse kooskõlalise tõlgendamise nõudel on teatud piirid. Nii on siseriikliku kohtu kohustus – viidata asjakohaste siseriiklike õigusnormide tõlgendamisel ja kohaldamisel direktiivi sisule ja eesmärgile – „piiratud õiguse üldpõhimõtetega ja eelkõige õiguskindluse põhimõttega ning see ei või olla aluseks siseriikliku õiguse *contra legem* tõlgendamisele”.²⁵

50. Seega üksnes juhul, kui Euroopa Kohus talle esitatud seisukohtade põhjal tõdeb, et siseriiklik kohus seisab tõepoolest silmitsi sellise piiriga, asub ta kooskõlas viisiga, mida ta kasutas kohtuotsuses Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21), tõlgendama õiguse üldpõhimõtet, mida teise õiguse normiga on soovitud konkretiseerida. Nimetatud põhimõtte ja siseriikliku õiguse vahelise vastuolu korral kinnitab Euroopa Kohus seega siseriiklikule kohtule, et vastavale põhimõttele võib tugineda eraõiguslike isikute vahelises kohtuvaidluses, et liidu õigusega vastuolus olev siseriiklik säte kõrvale jätta.

51. Käesolevas kohtuasjas leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ta ei saa tõlgendada oma siseriiklikku õigust kooskõlas direktiiviga 2000/78, kuna sel juhul tõlgendaks ta oma siseriiklikku õigust *contra legem*.

52. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb siiski, et siseriikliku õiguse tõlgendamine on eranditult siseriikliku kohtu pädevuses.²⁶ Seega on lõpuks siseriikliku kohtu otsustada, kas siseriiklikku õigust saab tõlgendada kooskõlas liidu õigusega.

53. Samas ma leian, et kui eelotsusetaotluses Euroopa Kohtule esitatud kaalutlustest selgub, et ainus põhjus, mis takistab siseriiklikku õigust tõlgendamast kooskõlas liidu õigusega, on niisugune väljakujunenud siseriiklik kohtupraktika, mis on vastuolus liidu õigusega, peab Euroopa Kohus siseriiklikule kohtule selgitama, kas viimane võib sellist põhjust arvesse võtta või mitte. Teisisõnu tegutseb Euroopa Kohus minu hinnangul täielikult oma pädevuse piirides, kui ta täpsustab tähendust, mis tuleb omistada kooskõlalise tõlgendamise kohustuse piirile, mille ta on ise seadnud ja milleks on *contra legem* tõlgendamine. Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute vahelise koostöö õhkkond, mis on ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusemehhanismi aluseks, ning selle menetluse kasulik mõju ja liidu õiguse tõhus kohaldamine eeldavad seega, et Euroopa Kohus annab eelotsusetaotluse esitanud kohtule juhised, mida järgida, et hoida ära see, et kasutatakse ebaõigesti kooskõlalise tõlgendamise kohustuse piiri, milleks on siseriikliku õiguse *contra legem* tõlgendamine.

54. Seetõttu palun ma Euroopa Kohtul tähelepanelikult analüüsida põhjusi, miks eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et ta ei saa oma siseriiklikule õigusele anda tõlgendust, mis oleks direktiiviga 2000/78 kooskõlas.

55. Siinkohal olgu meenutatud, et nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on sõnaselgelt märkinud, selgub väljakujunenud siseriiklikust kohtupraktikast, mille hulka kuuluv viimane kohtuotsus on tehtud 17. jaanuaril 2014,²⁷ et töötajate seaduse § 2a lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et töötajal ei ole õigust saada töölepingu ülesütlemise hüvitist, kui tal on õigus vanaduspensionile, mida tööandja maksab tulenevalt pensioniskeemist, millega töötaja on liitunud enne 50-aastaseks saamist, olenemata sellest, et ta on otsustanud oma pensioniõigusi ajutiselt mitte kasutada, et jätkata kutsealast tegevust.

25 — Vt eelkõige kohtuotsus *Mono Car Styling* (C-12/08, EU:C:2009:466, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt samuti selle kohta kohtuotsus *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

26 — Vt eelkõige kohtuotsused *Adeneler jt* (C-212/04, EU:C:2006:443, punkt 103) ning *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, punkt 34).

27 — Vt käesoleva ettepaneku 6. joonealune märkus.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et töötajate seaduse § 2a lõike 3 tõlgendus, mis võiks selle sätte muuta direktiiviga 2000/78 kooskõlas olevaks, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus oma otsuses Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), oleks neil asjaoludel *contra legem*.

56. Sellest eeldusest lähtuvalt keskendus eelotsusetaotluse esitanud kohus seejärel oma küsimuste sõnastamisel vanuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõtte ulatusele eraõiguslike isikute vahelistes õigusvaidlustes.

57. Seega tuleb kontrollida, kas eelotsusetaotluse esitanud kohtu aluseks võetud eeldus on õige.

58. K. E. Rasmusseni pärijad väidavad oma seisukohtades eelkõige, et kooskõlalise tõlgendamise kohaselt on konkreetselt võimalik panna töötajate seaduse § 2a lõike 3 ning direktiivis 2000/78 ette nähtud vanuse alusel diskrimineerimise keeld koos eksisteerima.

59. K. E. Rasmusseni pärijad täpsustavad sellega seoses, et siseriiklikus kohtupraktikas on töötajate seaduse § 2a lõiget 3 tõlgendatud nii, et sõna „saab” („*vil oppebære*”) tähendab „võib saada” („*kan oppebære*”). Selle tõlgenduse aluseks on idee, et see ei saa sõltuda ainuüksi töölt lahkunud töötaja suvalisest tahtest hakata soovi korral saama vanaduspensioni ja seega kaotada oma õigus töölepingu ülesütlemise hüvitisele või lükata vanaduspensioni saamist edasi ja säilitada seega õigus töölepingu ülesütlemise hüvitisele. Kohtud on seega võtnud arvesse siseriikliku seadusandja oletatavat tahet kehtestada objektiivne kriteerium hetkele, mil töölepingu ülesütlemise hüvitise nõue kaob, kuna töötajal on õigus oma lahkumise korral saada vanaduspensioni.

60. K. E. Rasmusseni pärijad vaidlevad vastu eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangule, mille kohaselt töötajate seaduse § 2a lõike 3 tõlgendus, mis võib selle sätte muuta direktiiviga 2000/78 kooskõlas olevaks, nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud oma otsuses Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), on *contra legem*, kuna nende arvates toimub selline kooskõlaline tõlgendamine vaid kõnealuse sätte sõnastuse piires.

61. K. E. Rasmusseni pärijad viitavad sellega seoses kohtujurist Kokott'i ettepanekule kohtuasjas Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:248). Oma ettepaneku punktis 84 tuletas kohtujurist Kokott kõigepealt küll meelde reeglit, et siseriikliku õiguse tõlgendamine on eranditult siseriikliku kohtu pädevuses, kuid leidis, et „kässoleval juhul [tundub direktiiviga 2000/78 kooskõlaline] tõlgendamine täiesti võimalik”. Oma seisukoha põhjendamiseks märkis ta, et „praegune range [töötajate seaduse] § 2a lõikes 3 sätestatud erandi kohaldamine [põhineb] üksnes Taani kohtupraktikas antud tõlgendusel. Seda sõnastust [...] saab ka sedasi mõista, et selle kohaldamisalasse jäävad ainult isikud, kes *tegelikult hakkavad* vanaduspensioni saama, ilma et ilmtingimata oleks mõeldud ka isikuid, kes ainult *võiksid* vanaduspensioni saada”.

62. Samas tähenduses ja kuigi ta selle lahendusega süvitsi ei lähe, märgib Euroopa Komisjon oma seisukohtades, et siseriiklikust kohtupraktikast tulenev tõlgendus ei lähtu tingimata töötajate seaduse § 2a lõike 3 sõnastusest, kuna sõna „saab” võib tema hinnangul sama hästi tõlgendada nii, et töötaja kaotab oma õiguse töölepingu ülesütlemise hüvitisele üksnes juhul, kui ta tõepoolest kasutab oma õigust saada vanaduspensioni.

63. Lõpuks olgu märgitud, et seisukohtades, mis Taani valitsus esitas kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), näib ta ise mitte olevat arvamusel, et töötajate seaduse § 2a lõikele 3 on võimatu anda tõlgendust, mis oleks kooskõlas direktiiviga 2000/78. Ta märkis nimelt, et kui Euroopa Kohus ei lähtu tema toetatavast seisukohast, nimelt tema siseriikliku õiguse ja direktiivi kooskõlast, „tuleks siseriiklikul kohtul kontrollida, kas direktiivi [2000/78] ja töötajate seaduse § 2a lõike 3 kooskõlalisel tõlgendamisel võib ta jõuda tulemuseni, mis jääb [selle] direktiivi raamesse, ilma et oleks tarvilik, et ta tunnistaks [selle sätte]

kohaldamatuks avalik-õigusliku töötaja ja viimase tööandja vahelistes suhetes”.²⁸

64. Vastav ettepanek on minu arvates iseäranis sobilik, kuna kooskõlalise tõlgendamise tehnika võimaldab nii selle kohtuasja kontekstis, milles tehti kohtuotsus Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), kui ka käesolevas kohtuasjas piirata töötajate seaduse § 2a lõike 3 ulatust sellega, mis sõnaselgelt tuleneb nimetatud sätte sõnastusest. Lahendus, mis seisneb nimetatud sätte täielikus kohaldamata jätmises, ei ole seevastu sobilik, kuna viidatud kohtuotsuses pidas Euroopa Kohus direktiiviga 2000/78 kokkusobimatuks üksnes tõlgendust, mille olid siseriiklikud kohtud töötajate seaduse § 2a lõikele 3 andnud.

65. Tegelikult – nagu juba märgitud – ei ilmne kohtuotsusest Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), et töötajate seaduse § 2a lõike 3 sõnastus ise oleks direktiiviga 2000/78 vastuolus. Vastupidi, selles otsuses mõnab Euroopa Kohus, et rangelt tõlgendatuna võib kõnealune säte olla põhjendatud tööhõive kaitse eesmärgiga. Euroopa Kohus pidas direktiiviga 2000/78 vastuolus olevaks, aga kohtute poolt selle sätte laiendamist töötajatele, kes võivad saada vanaduspensionid, ilma et kontrollitaks, kas nad seda tegelikult saavad. Selle aluseks on Euroopa Kohtu arutluskäik, milles ta seab kahtluse alla siseriikliku õigusnormi – nii nagu seda on tõlgendanud siseriiklikud kohtud – järjekindluse: miks tuleks töötajad, kes ajutiselt oma vanaduspensionist loobuvad, et jätkata kutsealast tegevust, jätta ilma meetmest, mis on mõeldud just selleks, et aidata neil tööd leida?

66. Selles kontekstis on eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt siseriiklikule õigusele sellise tõlgenduse andmine, mis oleks direktiiviga 2000/78 kooskõlas, kõige sobivam vahend siseriikliku õiguse ja liidu õiguse vahelise vastuolu lahendamiseks, kuna see võimaldab neutraliseerida tähenduse, mis on töötajate seaduse § 2a lõikele 3 siseriiklikus kohtupraktikas antud ja mis on osutunud direktiiviga vastuolus olevaks, ning omistada siseriiklikule sättele tähenduse, mis mitte ainult vastab selle sõnastusele, vaid on ka direktiiviga kooskõlas.

67. Sellega seoses tuleb täpselt piiritleda, mida hõlmab olukord, kus kooskõlaline tõlgendamine on võimatu, ja täpsemalt – mida tähendab *contra legem* tõlgendamine.

68. Ladinakeelne väljend *contra legem* tähendab otseses mõttes „seaduse vastu”. *Contra legem* tõlgendamist tuleb minu hinnangul mõista kui tõlgendamist, mis läheb vastuollu kõnealuse siseriikliku sätte sõnastuse endaga. Teisisõnu seisab siseriikliku kohtu ees *contra legem* tõlgendamise takistus juhul, kui siseriikliku sätte selge ja üheselt mõistetav sõnastus osutub direktiivi sõnastusega kokkusobimatuks. Nii on Euroopa Kohus mõõnnud, et *contra legem* tõlgendamine on kooskõlalise tõlgendamise kohustuse piir, kuna Euroopa Kohus ei saa siseriiklikelt kohtutelt nõuda, et nad kasutaksid oma tõlgendamispädevust nii, et nad asuksid seadusandliku võimu asemele.

69. Nagu nägime, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus üldse sellises olukorras. Töötajate seaduse § 2a lõikele 3 direktiiviga 2000/78 kooskõlas oleva tõlgenduse andmine ei paneks talle nimelt kuidagi kohustust siseriiklik sätte ümber kirjutada. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei tungiks seega siseriikliku seadusandja pädevusalale.

70. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt kooskõlalise tõlgendamise läbiviimine tähendaks üksnes, et ta peaks muutma oma praktikat, selleks et tõlgendust, mille Euroopa Kohus andis direktiivile 2000/78 oma otsuses Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600), siseriiklikus õiguskorras täielikult kohaldataks mitte ainult tööandjate ja töötajate vahelistele suhetele, mis kuuluvad avaliku õiguse kohaldamisalasse, vaid ka eraõiguse kohaldamisalasse kuuluvatele suhetele.

28 — Punkt 42.

71. Kohustades eelotsusetaotluse esitanud kohut muutma oma praktikat, ei pane Euroopa Kohus sellele kohtule kuidagi kohustust oma pädevust ületada. Euroopa Kohus tuleb sellele kohtule meelde viimase olulist ülesannet tagada „isikute liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse ning liidu õiguse täieulatuslik rakendamine”.²⁹ Euroopa Kohus tuleb nimetatud kohtule samuti meelde, et „direktiivist tulenev liikmesriigi kohustus saavutada vastavas direktiivis ette nähtud eesmärgid ning liikmesriigi kohustus võtta kõik vajalikud üld- või erimeetmed, et tagada selle kohustuse täitmine, on siduv kõigile liikmesriigi võimuorganitele, kaasa arvatud kohtutele vastavalt nende pädevusele”.³⁰

72. Kohtupraktikast tulenev takistus ei ole seega samastatav takistusega, mis seisneb sellise siseriikliku õigusnormi olemasolus, mis on liidu õigusnormiga kokkusobimatu. Nimelt, viimati nimetatud olukorras ei saa siseriiklik kohus takistust kõrvaldada, ilma et ta asuks seadusandliku võimu asemele ja kirjutaks kõnealuse sätte ümber.

73. Olgu lisatud, et kui möönda, et liidu õigusega vastuolus olev väljakujunenud siseriiklik kohtupraktika võib takistada siseriiklikul kohtul tõlgendada siseriiklikku sätet kooskõlas liidu õigusega, vähendaks see oluliselt liidu õiguse ja siseriikliku õiguse vaheliste vastuolude lahendamise sellise tehnika võimalusi.

74. Lisaks ma leian, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas ei keela ei õiguskindluse ega õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte eelotsusetaotluse esitanud kohtul kasutada töötajate seaduse § 2a lõike 3 tõlgendust, mis on direktiiviga 2000/78 kooskõlas.

75. Täpsemalt ei muuda minu analüüsi asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt oma siseriikliku õiguse niisugune tõlgendamine tooks kaasa tööandja kohustuse maksta põhikohtuasjas käsitletavat töölepingu ülesütlemise hüvitist.

76. Euroopa Kohtu praktikast ilmneb küll, et „siseriikliku kohtu kohustus viidata asjakohaste siseriiklike õigusnormide tõlgendamisel direktiivi sisule on piiratud, kui niisugune tõlgendamine toob kaasa eraõiguslikule isikule sellise kohustuse panemise, mis on ette nähtud üle võtmata direktiivis, või seda enam juhul, kui selle tagajärjel direktiivi alusel ja selle rakendamiseks mõeldud seaduse puudumise korral nähakse ette või suurendatakse nende isikute kriminaalvastutust, kes tegutsevad direktiivi sätteid rikkudes”.³¹ See kohtupraktika puudutab siiski eelkõige kooskõlalise tõlgendamise kohustuse piire kriminaalõiguse valdkonnas³² ja minu hinnangul ei tule seda mõista nii, nagu see keelaks siseriikliku õiguse direktiiviga kooskõlas tõlgendamise, mis toob kaasa tööandja kohustuse maksta sellist töölepingu ülesütlemise hüvitist, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

77. Kui seda tuleks mõista kitsalt, siis sõnastus, mille kohaselt siseriikliku kohtu kohustus viidata asjakohaste siseriiklike õigusnormide tõlgendamisel direktiivi sisule on piiratud, kui niisugune tõlgendamine toob kaasa eraõiguslikule isikule sellise kohustuse panemise, mis on ette nähtud üle võtmata direktiivis, seaks drastilised piirid põhimõttele, mille kohaselt siseriiklikku õigust tuleb tõlgendada kooskõlas liidu direktiividega.³³ Ma ei leia seega, et kooskõlalise tõlgendamise kohustuse niisugune piiramine võiks toimuda väljaspool kriminaalmenetluse konteksti, mis oli ka Euroopa Kohtu kõnealuse väljaütlemise aluseks.³⁴

29 — Vt eelkõige kohtuotsus Küçükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

30 — *Ibidem* (punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 — Vt eelkõige kohtuotsus Arcaro (C-168/95, EU:C:1996:363, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

32 — Vt eelkõige kohtuotsus Caronna (C-7/11, EU:C:2012:396, punktid 51 ja 52 ning seal viidatud kohtupraktika).

33 — Vt kohtujurist Jacobi ettepanek kohtuasjas Centrosteeel (C-456/98, EU:C:2000:137, punkt 34).

34 — *Idem*. Vt samuti selles punktis Lenaerts, K., ja Corthaut, T., „Of birds and hedges: the role of primacy in invoking norms of EU law”, *European Law Review*, 2006, 31. kd, nr 3, lk 287, eelkõige lk 295 ja 296, ning kommentaarid kohtuotsuse Pfeiffer jt (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584) kohta, mille on andnud Prechal, S., *Common Market Law Review*, 2005, 42. kd, lk 1445, täpsemalt punktis 6.4.

78. Pealegi, tuleneb sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tööandja kohustus maksta töölepingu ülesütlemise hüvitist, mitte otseselt direktiivist 2000/78, vaid siseriiklikust õigusest endast, mis tänu kooskõlalisele tõlgendamisele saab oma sõnastusele vastava ulatuse. Teisisõnu ei ole siinkohal tegemist olukorraga, kus kooskõlaline tõlgendamine paneks eraõiguslikule isikule direktiivis ette nähtud kohustuse, millel puudub tugi kehtivas siseriiklikus õiguses. Hoopis siseriikliku sättega, mis on vabastatud liidu õigusega vastuolus olevast tähendusest, pannakse tööandjale kohustus maksta töölepingu ülesütlemise hüvitist.

79. Lõpuks tuleb meelde tuletada, et väljakujunenud kohtupraktikast selgub, et „tõlgendus, mille Euroopa Kohus talle ELTL artikliga 267 antud pädevust kasutades liidu õigusnormile annab, selgitab ja täpsustab vajaduse korral selle sätte tähendust ja ulatust, nagu seda peab või oleks pidanud mõistma ja kohaldama alates selle jõustumise hetkest. Teisisõnu ei ole eelotsusel mitte konstitutiivne, vaid üksnes deklaratiivne väärtus, mistõttu selle mõju avaldub põhimõtteliselt alates tõlgendatud normi jõustumisest”.³⁵ Euroopa Kohus on seisukohal, et „[s]ellest järeldub, et taoliselt tõlgendatud õigusnormi võib ja peab kohus kohaldama isegi õigussuhetele, mis on tekkinud ja rajatud enne tõlgendamistaotluse kohta tehtud otsust, kui muu hulgas on täidetud tingimused, mis lubavad vaidlust selle sätte kohaldamise üle pädevates kohtutes arutada”.³⁶

80. Peale selle on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et „[liidu] õiguskorra lahutamatuks osaks olevat õiguskindluse põhimõtet kohaldades võib Euroopa Kohus erandlikult otsustada piirata huvitatud isikute võimalust tugineda kohtu tõlgendanud sättele, et vaidlustada heas usus rajatud õigussuhteid”.³⁷ Lisaks „võib Euroopa Kohtu [väljakujunenud] praktika kohaselt selline piiramine toimuda ainult samas kohtuotsuses, milles otsustatakse taotletud tõlgenduse üle”.³⁸ Nimelt leiab Euroopa Kohus, et „Euroopa Kohtu poolt [liidu] õiguse sättele antud tõlgenduse ajalise kehtivuse peab ilmingimata kindlaks määrama ühel ajahetkel. Selles osas tagab põhimõte, et piiramine võib toimuda ainult samas kohtuotsuses, milles otsustatakse taotletud tõlgenduse üle, liikmesriikide ja teiste õigussubjektide võrdse kohtlemise [liidu] õiguses ning täidab samas õiguskindluse põhimõttest tulenevad nõuded”.³⁹

81. Tuleb aga tõdeda, et oma otsuses Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) ei piiranud Euroopa Kohus selle tõlgenduse ajalist mõju, mille ta andis direktiivile 2000/78 seoses töötajate seaduse § 2a lõikega 3. Käesolevas eelotsusetaotluses ei ole Euroopa Kohtul vaja uuesti teha otsust selle sätte kooskõla kohta direktiiviga, vaid Euroopa Kohtul on palutud üksnes täpsustada, kuidas tuleb liidu ja siseriikliku õiguse vaheline vastuolo lahendada kohtuvaidluses eraõiguslike isikute vahel. Euroopa Kohus ei saa seega käesoleva eelotsusetaotluse raames – isegi kui tal palutaks seda teha, mida ei ole antud juhul tehtud – piirata oma kohtuotsuse Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) ajalist mõju.

82. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtul oleks käesoleva kohtuasja asjaoludel lubatud piirata oma kooskõlalise tõlgendamise kohustust õiguskindluse põhimõttele tuginedes, tooks see kaasa kohtuotsuse Ingeniørforeningen i Danmark (C-499/08, EU:C:2010:600) mõju piiramise ajas ning seda isegi hoolimata asjaolust, et Euroopa Kohus ei leidnud, et selline piiramine on nimetatud põhimõttega põhjendatud. Nagu saab aga järeldada eespool viidatud kohtupraktikast, mis puudutab eelotsusetaotluse kohta tehtud kohtuotsuste ajalist mõju, siis üksnes Euroopa Kohus on pädev otsustama, kas tema antud tõlgendust tuleb ajaliselt piirata.⁴⁰

35 — Vt eelkõige kohtuotsus Pohl (C-429/12, EU:C:2014:12, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

36 — Vt eelkõige kohtuotsus Meilicke jt (C-292/04, EU:C:2007:132, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 — *Ibidem* (punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 — *Ibidem* (punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

39 — *Ibidem* (punkt 37).

40 — Vt kohtuotsus Barra jt (309/85, EU:C:1988:42, punkt 13).

83. Eespool toodud kaalutlustest ilmneb, et eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes eraõiguslike isikute vahel lahendab direktiivi 2000/78 kohaldamisalasse kuuluvat vaidlust, peab oma siseriiklike õigusnormide kohaldamisel neid tõlgendama nii, et neid on võimalik kohaldada kooskõlas selle direktiivi sõnastuse ja eesmärgiga. Direktiiviga 2000/78 vastuolus olev väljakujunenud siseriiklik kohtupraktika ei takista eelotsusetaotluse esitanud kohtul täita nimetatud kooskõlalise tõlgendamise kohustust. Põhikohtuasjas kõne all olevatel asjaoludel ei ole sellise kohustuse täitmine vastuolus ei õiguskindluse ega õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega.

IV. Järeldus

84. Eespool toodud kaalutlusi arvestades teen ettepaneku vastata Højestereti (kõrgeim kohus) esitatud küsimustele järgmiselt:

Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes eraõiguslike isikute vahel lahendab nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, kohaldamisalasse kuuluvat vaidlust, peab oma siseriiklike õigusnormide kohaldamisel neid tõlgendama nii, et neid on võimalik kohaldada kooskõlas selle direktiivi sõnastuse ja eesmärgiga. Direktiiviga 2000/78 vastuolus olev väljakujunenud siseriiklik kohtupraktika ei takista eelotsusetaotluse esitanud kohtul täita nimetatud kooskõlalise tõlgendamise kohustust. Põhikohtuasjas kõne all olevatel asjaoludel ei ole sellise kohustuse täitmine vastuolus ei õiguskindluse ega õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega.